Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Program Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027

[COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)]

a

Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade: Prístup EÚ k riadeniu vesmírnej prevádzky – Príspevok EÚ k riešeniu globálnej výzvy

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Spravodajca: **Pierre Jean COULON**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 2. 5. 2022
Právny základ	článok 189 ods. 2 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	7. 9. 2022
Prijaté v pléne	21. 9. 2022
Plenárne zasadnutie č.	572
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	222/0/1

1. **Závery a odporúčania**

1.1. EHSV sa domnieva, že oznámenie a návrh, ktoré predstavujú začiatok prípravy európskeho vesmírneho balíka sú v súčasnom období rozhodne potrebné a kľúčové. Odporúča, aby spoločné oznámenie v rámci aktívnej diplomacie jednoznačne podporovalo mnohostranné riadenie vesmírnej prevádzky v rámci OSN, najmä v rámci COPUOS a na Konferencii o odzbrojení, keďže v tejto oblasti nemáme dostatok predpisov.

1.2. Je potrebné, aby všetky subjekty z hľadiska EÚ venovali absolútnu prioritu manažmentu vesmírnej prevádzky, a to vrátane odpadu. Ako sa poznamenáva v spoločnom oznámení a uvádza v tomto stanovisku, hlavným problémom spojeným so spleťou programov riadenia vesmírnej prevádzky je nedostatok medzinárodnej normalizácie. Je preto zrejmé, že je potrebné vypracovať medzinárodné normy, usmernenia a osvedčené postupy.

1.3. EHSV vyzýva na konkrétnu implementáciu systému monitorovania vesmíru s cieľom zaručiť dlhodobú udržateľnosť vesmíru pre všetky členské štáty.

Druhou hlavnou zásadou vesmírneho práva je totiž zodpovednosť rozličných subjektov za ich vesmírne činnosti. Ďalej sa delí na medzinárodnú zodpovednosť za kontrolu činností a zodpovednosť za škody vyplývajúce z týchto činností vo vesmíre. Spoločné oznámenie je začlenenie do hľadiska medzinárodnej zodpovednosti za kontrolu činností.

1.4. EHSV vyjadruje poľutovanie nad nedostatkom medzinárodnej normalizácie a odporúča prijatie noriem, a to aj v oblasti riadenia odpadu zo satelitov, a usmernení na európskej úrovni, pričom treba zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť.

Boj medzi vesmírnymi subjektmi, ktoré boli doteraz v zásade štátne, a tými, ktoré by sa chceli stať hlavnými súkromnými alebo verejnými subjektmi, si vyžaduje hĺbkovú reformu medzinárodných noriem, ktoré boli prijaté v čase, keď bol vesmír predmetom záujmu obmedzenej skupiny technologicky a priemyselne vyspelých mocností.

1.5. Ako sa zdôrazňuje v doplňujúcom stanovisku CCMI/196 na tému *Nový vesmír*:

— mali by sa rozvinúť synergie s Európskym obranným fondom, čím sa zvýšia interakcie medzi civilným, vesmírnym a obranným priemyslom,

— rámcový program Horizont Európa by sa mal používať na stimulovanie trhu v oblasti vesmíru, pričom by sa malo podporiť vytváranie inovačných komerčných riešení pre odberateľský a dodávateľský vesmírny sektor EÚ a mala by sa urýchliť dostupnosť potrebných kľúčových technológií,

— činnosti v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy sú kľúčové na rozvoj pokročilých zručností v oblastiach súvisiacich s vesmírom, zatiaľ čo skúsenosti získané v priebehu predchádzajúcich projektov ako Galileo a Copernicus možno využiť na zlepšenie systému vesmírnej konektivity,

— pokiaľ ide o riadenie, pridelením zodpovednosti tým najlepším subjektom na základe preukázanej spôsobilosti v súlade s pravidlami verejného obstarávania by sa zabezpečilo účinné vykonávanie programu a podporilo vytvorenie tzv. sektora New Space,

— okrem toho tvorí podpora vedeckého a technického pokroku základ konkurencieschopnosti a inovačnej kapacity v prospech MSP, startupov a inovačných podnikov.

2. **Kontext stanoviska**

2.1. Vesmír je dnes v mnohých ohľadoch dodatočným hospodárskym územím. Urýchlenie verejných a súkromných investícií vedie k zhusťovaniu vesmírnych činností, v dôsledku čoho sa vesmír stáva veľkou geostrategickou výzvou. Technologická konkurencia, vznik startupov zameriavajúcich sa na vesmírny sektor, otváranie nových trhov a služieb, vôľa štátov a súkromných prevádzkovateľov posilniť činnosti na obežnej dráhe zhoršujú využívanie kozmického priestoru.

2.2. Napriek strategickej veľkosti vesmíru neexistuje žiadny globálny orgán ani záväzné právne predpisy, ktoré by sa vzťahovali na nízke a geostacionárne obežné dráhy, ani žiadna regulácia či systém manažmentu vesmírnej prevádzky, pričom počet družíc na obežnej dráhe sa zvyšuje.

2.3. Riadenie vesmírnej prevádzky doteraz vychádza výhradne z dobrovoľných a nezáväzných osvedčených postupov, ktoré nie sú vždy dobre riadené alebo uplatňované a ktorých cieľom je obmedziť štatistické riziká zrážky družíc s vesmírnym odpadom. Stanovuje sa v nich, že sa nesmie zámerne vytvárať odpad na obežnej dráhe, a žiada sa v nich „pasivácia“ vyradených družíc spotrebovaním zvyškového paliva, aby sa rešpektovalo „pravidlo 25 rokov“ v prípade družíc na nízkej obežnej dráhe (družice na konci prevádzkovej životnosti musia znovu vstúpiť do atmosféry do 25 rokov) a aby sa nepoužívané geostacionárne družice umiestnili na tzv. cintorínovú obežnú dráhu. Tieto pravidlá však už nestačia na obmedzenie rizika zrážky.

2.4. K tomu sa pridáva vznik nových prevádzkových koncepcií, ako je systém dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania tohto priestoru (Space Surveillance and Tracking alebo SST), koordinácia vesmírnej prevádzky (Space Traffic Coordination alebo STC), koordinácia a manažment vesmírnej prevádzky (Space Traffic Coordination and Management alebo STCM) ([1]).

2.5. Skutočné právne predpisy o vesmírnych činnostiach a prevádzke družíc na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti vesmíru sú preto naliehavé a zároveň strategické, rovnako ako využitie umelej inteligencie na predchádzanie rizikám zrážky.

2.6. Európska komisia začiatkom roka uviedla projekt Spaceways, ktorého cieľom je načrtnúť obrysy systému riadenia vesmírnej prevádzky s cieľom „vymedziť pravidlá letovej prevádzky a určiť, za akých podmienok by sa mohli vydávať licencie a oprávnenia na letové povolenia“.

([1]) JOIN (2022) 4 final.

2.7. Cieľom projektov *Spaceways* a EUSTM, ktorý bol uvedený v januári 2021, je poskytnúť pre projekt Spaceways do júna a pre EUSTM do augusta 2022 odporúčania a usmernenia pre Európsku komisiu o „manažmente vesmírnej prevádzky, ako aj právne, politické a ekonomické hodnotenie, ktoré bude viesť ku konečným odporúčaniam a usmerneniam na vykonávanie“ ([2]).

2.8. V spoločnom oznámení Európskej komisie a vysokého predstaviteľa sa uznáva potreba prístupu EÚ a predpokladajú sa pravidelné konzultácie, diskusie a dialógy so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami v EÚ a civilnými a vojenskými zainteresovanými stranami v dopravnej oblasti, najmä s letectvom a európskym vesmírnym priemyslom, pri zohľadnení potrieb v oblasti obrany a bezpečnosti s podporou Európskej obrannej agentúry. EHSV vyjadruje želanie, aby sa do tohto procesu zapojilo celé sociálne spoločenstvo, nielen priemysel.

2.9. Oznámenie predpokladá využitie konzorcia SST EÚ ([3]) na vytvorenie kľúčovej operatívnej spôsobilosti pre budúci manažment vesmírnej prevádzky v Únii, čo zahŕňa zlepšenie jej výkonnosti, rozvoj služieb v oblasti dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania tohto priestoru (SST), ako aj nové technológie prostredníctvom umelej inteligencie a kvantových technológií, na podporu operácií na znižovanie orbitálneho odpadu a servis na obežnej dráhe a na vytvorenie synergie financovania medzi Úniou, vnútroštátnymi finančnými prostriedkami, Európskou vesmírnou agentúrou (ESA), Horizontom Európa a Programom rozvoja európskeho obranného priemyslu (PEDID).

2.10. Lepšie pokrytie vesmíru mimo európskeho kontinentu je hlavným aspektom programu Únie pre bezpečnú konektivitu na obdobie 2023 – 2027. Únia sa bude musieť spoliehať najmä na Úrad OSN pre vesmírne záležitosti (UNOOSA), a vnútroštátne orgány, aby vypracovali normy, ktoré sa budú vzťahovať na riadenie kozmického priestoru, a zároveň bude podporovať rozvoj spoločných noriem v rámci osobitného fóra a presadzovať integrovaný prístup v rámci medzinárodných organizácií pre normalizáciu.

2.11. Predpokladom uvedených ambícií je, že priemysel v krátkodobom horizonte prijme určité záväzky a že členské štáty v strednodobom horizonte vypracujú legislatívny návrh s cieľom napraviť rozdrobenosť vnútroštátnych prístupov a zabrániť narušeniu hospodárskej súťaže s prevádzkovateľmi usadenými mimo Únie pri súčasnom zavedení zásady rovnakého zaobchádzania medzi prevádzkovateľmi. Predpokladajú sa aj nezáväzné opatrenia, ako sú usmernenia.

Prvým krokom by bol legislatívny návrh, pričom následne budú musieť európske organizácie prijať technické požiadavky, či už ide o normy, alebo usmernenia, ktoré budú platiť pre všetkých.

2.12. V oznámení sa uvádza, že Únia v rámci OSN uprednostní mnohostranný prístup, a to podporou dialógu s Výborom OSN pre mierové využívanie vesmíru (COPUOS) a na Konferencii o odzbrojení. Bude teda musieť určiť príslušné orgány OSN, aby začali konať, keďže ide o budúcnosť ľudstva, pričom sa nesmie zabudnúť na Medzinárodnú organizáciu civilného letectva (ICAO).

Metóda, ktorá sa predpokladá v oznámení ide zdola nahor: vychádza z vnútroštátnych a regionálnych príspevkov s cieľom dosiahnuť konsenzus medzi predpokladanými pravidlami a normami, aby sa následne regionálne zložky začlenili do globálneho riadenia, pričom je stále potrebné vymedziť jeho správu.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. V oznámení Komisie sa posudzujú potreby riadenia vesmírnej prevádzky a navrhuje sa európsky prístup k využívaniu kozmického priestoru, a to vrátane civilného využívania, ktoré by sa uplatňovalo v celosvetovom meradle. Rozvoj vesmírnych činností, znásobenie a diverzifikácia subjektov zapojených do využívania vesmíru, ako aj závislosť všetkých odvetví činnosti od satelitných technológií a služieb viedli postupne k nadmernému využívaniu obežných dráh a preťaženiu frekvenčného spektra, čo si vyžaduje racionalizáciu týchto frekvencií.

3.2. Obežné dráhy Zeme sa v medzinárodnom práve (Medzinárodná telekomunikačná únia alebo ITU) považujú za obmedzené prírodné zdroje. Zásady slobody a neprivlastnenia, ktorými sa riadi využívanie obežných dráh Zeme, čelia žiadostiam o prideľovanie frekvencií a rozširovaniu satelitných systémov zo strany krajín a spoločností, ktoré niekedy porušujú pravidlá ITU.

([2]) Projekt *Spaceways*, financovaný z rámcového programu Európskej únie pre výskum a inováciu „Horizont 2020“, tvorí 13 hlavných európskych subjektov: výrobcovia a prevádzkovatelia družíc, operátori a poskytovatelia služieb, ako aj výskumné centrá a inštitúty v oblasti politiky a práva.
EUSTM tvorí 20 hlavných európskych subjektov.

([3]) Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko a Španielsko.

3.3. Boj medzi vesmírnymi subjektmi, ktoré boli doteraz v zásade vo vlastníctve štátu, a tými, ktoré sa o tento status uchádzajú, vrátane súkromných subjektov, si vyžaduje hĺbkovú reformu medzinárodných noriem, ktoré boli prijaté v čase, keď bol vesmír predmetom záujmu obmedzenej skupiny technologicky a priemyselne vyspelých mocností.

3.4. Okrem právnych otázok je využívanie kozmického priestoru súčasťou kontextu, ktorý je poznačený návratom medzinárodného geopolitického napätia, ako ukazujú súčasné udalosti. Ide najmä o prípad koorbitálnych operácií zastrašovania, demonštrovanie technologických pretekov v zbrojení alebo testy protisatelitných zbraní, ktoré medzi štátmi vytvorili atmosféru nedôvery.

3.5. Výzvy, ktoré predstavuje preťaženie obežných dráh a frekvenčného spektra, ako aj hrozba spôsobená nárastom vesmírneho odpadu viedli členské štáty, ESA a konzorcium SST EÚ ([4]) k zvažovaniu lepšej koordinácie nástrojov a technológií v oblasti dohľadu. EHSV požaduje prísnu reguláciu vzhľadom na šírenie súkromných konštelácií a možné oblasti bezprávia.

3.6. Spoločné oznámenie vysvetľuje krehké obnovenie medzinárodného dialógu v prospech kódexu správania a opatrení vrátane legislatívnych opatrení, ktorými sa má zaručiť trvalá udržateľnosť využívania vesmíru.

Právne a politické úvahy

3.7. EHSV podporuje operačné ciele uvedené v oznámení a návrhu nariadenia a chce upriamiť pozornosť na právne a politické úvahy, ktoré by sa vzhľadom na dané problémy nemali prehliadať.

3.8. Pojem tzv. vesmírneho práva nie je ľahké vymedziť. Otázka vymedzenia vesmíru nie je predmetom konsenzu, avšak pripúšťa sa, že vesmírne právo sa charakterizuje najmä s ohľadom na jeho hlavné zásady.

3.9. Hoci boli prijaté hlavné zásady, po piatich medzinárodných zmluvách a ôsmich medzinárodných rezolúciách ([5]) zostala otázka vymedzenia vesmírneho práva nevyriešená, keďže obavy na začiatku prieskumu vesmíru spočívali predovšetkým v zabránení tomu, aby si prvé vesmírne mocnosti privlastnili nebeské telesá, namiesto toho, aby sa výslovne vymedzil predmet tohto práva.

3.10. Zásady vesmírneho práva sa stanovili už v rezolúcii Organizácie Spojených národov 1962 (XVIII) z 13. decembra 1963 a boli znovu potvrdené v prvej Zmluve o vesmíre z roku 1967.

Stanovujú sa v nich tieto prvky:

— prieskum a využívanie vesmíru v prospech celého ľudstva,

— sloboda využívania a prieskumu,

— non-appropriation;

— mierové využitie,

— zodpovednosť štátov za ich vesmírne činnosti,

— spolupráca a vzájomná pomoc,

— národná jurisdikcia a kontrola nad vesmírnymi objektmi,

— zodpovednosť štátov za škodu,

— štatút astronautov ako vyslancov ľudstva.

3.11. O mierovej orientácii vesmírneho práva svedčia aj ďalšie dve zásady.

([4]) https://www.eusst.eu.

([5]) I. Chalaye, *Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial* (Status obežných dráh Zeme a ich využitie so zreteľom na zásady vesmírneho práva), Inštitút pre aplikované geopolitické štúdie (IEGA), Paríž, október 2021.

Prvou je povinnosť spolupráce a vzájomnej pomoci, ktorá sa ukladá všetkým štátom zúčastneným na prieskume a využívaní vesmíru. Znamená to účinný a transparentný dialóg medzi vesmírnymi veľmocami s cieľom zabezpečiť udržateľnosť a bezpečnosť vykonávaných činností. Tento dialóg sa dnes zameriava najmä na problematiku vesmírneho odpadu, ako o tom svedčí oznámenie.

3.12. Druhou zásadnou zásadou vesmírneho práva je zodpovednosť štátov a nových subjektov za ich vesmírne činnosti. Ďalej sa delí na medzinárodnú zodpovednosť za kontrolu činností a zodpovednosť za škody vyplývajúce z týchto činností vo vesmíre. Cieľom spoločného oznámenia je začlenenie do hľadiska medzinárodnej zodpovednosti za kontrolu činností.

3.13. Keď sa pripravovali hlavné zmluvy o vesmíre, téma vesmírneho odpadu a preťaženie obežných dráh a frekvencií neboli na programe, no v súčasnosti viedla závislosť našich spoločností od satelitných zdrojov k prudkému nárastu vynášania objektov do vesmíru až do takej miery, že sa otázka obežných dráh a prideľovania frekvencií stala skutočne strategickou výzvou.

3.14. Po šesťdesiatich rokoch využívania vesmíru sme sa teda stali svedkami nevídaného nárastu výziev v oblasti bezpečnosti súvisiacich s obežnými dráhami. Od čínskeho testu ASAT v januári 2007 sa demonštrácia sily vo vesmíre znásobila v rozličných podobách. Vynára sa takisto problém „ozbrojenia“ vesmíru.

V medzinárodnom práve je táto otázka v centre sivej zóny, pretože stále neexistuje vymedzenie toho, čo predstavuje prostriedok útoku vo vesmíre, ani toho, čo predstavuje agresiu, pričom metódy útoku vo vesmíre sú rozličné a rôznorodé, keďže zahŕňajú raketový útok, oslepenie laserovým lúčom, kybernetické útoky na komunikačné kanály, koorbitálne manévre atď.

3.15. Geostacionárna dráha čelí ťažkostiam inej povahy, a to preťaženiu kapacít a riziku narušení. Geostacionárna dráha predstavuje kritickú zónu pre kontinuitu telekomunikačných služieb pre všetky štáty na planéte. Tento vývoj spôsobuje určité právne ťažkosti, keďže rozvoj geostacionárnej obežnej dráhy viedol k vytvoreniu hospodárskeho trhu, či dokonca k zrodu špekulácií.

3.16. So zreteľom na vyššie uvedené sa EHSV domnieva, že spoločné oznámenie v rámci aktívnej diplomacie musí jednoznačne podporovať mnohostranné riadenie vesmírnej prevádzky v rámci OSN, najmä v rámci COPUOS a na Konferencii o odzbrojení, keďže v tejto oblasti nemáme dostatok predpisov.

Manažment vesmírnej prevádzky je výzvou pre európsku správu

3.17. Manažment vesmírnej prevádzky nie je novým pojmom. Vzhľadom na povahu a význam výziev pre bezpečnosť, istotu a udržateľnosť vesmírnych činností však manažment vesmírnej prevádzky (STM) získal nevídaný stupeň priority medzi vesmírnymi subjektmi a štátmi, ktoré si uvedomujú svoju závislosť od vesmírnych zariadení. Len štáty s technologickými možnosťami už majú programy dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania tohto priestoru (SST) a získavania informácií o situácii vo vesmíre (Space Situational Awareness alebo SSA).

3.18. Ministerstvo obrany Spojených štátov amerických v súčasnosti prevádzkuje najpokročilejší systém. Jeho sieť Space Surveillance Network (SSN), ktorá je založená na pozemných a vesmírnych radaroch, poskytuje Spojeným štátom jedinečnú schopnosť detekcie a identifikácie, ktorú využívajú aj ako nástroj vplyvu na svojich spojencov a partnerov.

Ostatné štáty ako Rusko, Čína, Japonsko, India a niektoré európske krajiny (Francúzsko, Nemecko) si takisto vypracovali programy dohľadu nad kozmickým priestorom. Vzhľadom na ich strategickú funkciu vychádza veľká väčšina týchto programov z vojenskej kontroly s podporou vesmírnych agentúr.

V EÚ vytvorilo Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko a Španielsko konzorcium SST EÚ na bezplatné posudzovanie rizika zrážok na obežnej dráhe a nekontrolovaného opätovného vstupu vesmírneho odpadu do zemskej atmosféry a zisťovanie fragmentácie na obežnej dráhe. V roku 2023 sa SST EÚ stane partnerstvom zahŕňajúcim viac členských štátov, ktoré bude európskym a globálnym prevádzkovateľom družíc poskytovať službu posudzovania rizika zrážok.

Niektoré súkromné spoločnosti si takisto vytvorili vlastné systémy SST/SSA na poskytovanie komerčných údajov a služieb.

3.19. Ako sa poznamenáva v spoločnom oznámení a ako sa uvádza v tomto stanovisku, hlavným problémom spojeným so spleťou programov v oblasti STM je nedostatok medzinárodnej normalizácie. Je však jasné, že je potrebné vypracovať medzinárodné normy, usmernenia a osvedčené postupy.

3.20. Je pravdepodobné, že globálne iniciatívy a rozhodnutia týkajúce sa STM vytvoria zložité prostredie pre Európu a jej vesmírne subjekty. Americká politika zaujala aktívny prístup, keď uviedla, že Spojené štáty by mali zvyšku svetu ukázať cestu, pokiaľ ide o vývoj lepších noriem pre údaje a získavanie informácií o situácii v kozmickom priestore, vypracovať súbor štandardizovaných techník na zmiernenie rizík zrážky a na medzinárodnej úrovni presadzovať celý rad technických noriem, postupov a noriem pre bezpečnosť vesmírnych operácií.

3.21. Únia preskúmala strategické, obchodné a geopolitické rozmery manažmentu vesmírnej prevádzky, ktorý sa neobmedzuje len na udržateľnosť vesmíru, ale aj na budúcu autonómiu Európy z hľadiska prístupu a využívania vesmíru.

Európske vesmírne subjekty už vypracovali určité politiky a iniciatívy zamerané na priame alebo nepriame riešenie obáv v oblasti manažmentu vesmírnej prevádzky. Oneskorenie Európy, pokiaľ ide o riešenie tohto problému prostredníctvom spoločných projektov, sa však nezaobišlo bez dôsledkov.

3.22. Budúca konkurencieschopnosť európskej výroby družíc by však mohla byť ohrozená, ak by boli spoločnosti nútené spoliehať sa na americké údaje v oblasti manažmentu vesmírnej prevádzky alebo by museli o licenciu požiadať americký manažment vesmírnej prevádzky, pričom by existovala možnosť jej zamietnutia. Značné riziká existujú aj pre európskych poskytovateľov služieb vynášania na obežnú dráhu.

Mnohé európske subjekty sa vo veľkej miere spoliehajú na dohody o výmene údajov podpísané so Spojenými štátmi, pokiaľ ide o nový európsky systém získavania informácií o situácii vo vesmíre 2021 (Space Situation Awareness alebo SSA). Tieto dohody zahŕňajú ministerstvá a armády ([6]), európske medzivládne organizácie (ESA, EUMETSAT), komerčných satelitných operátorov a poskytovateľov služieb vynášania na obežnú dráhu.

3.23. Podľa EHSV musí Únia prijať ustanovenia, ktorých cieľom je zaručiť nielen certifikovanú úroveň výkonu, ale aj dlhodobú dostupnosť vesmírnych služieb. Keďže sa Európa snaží vykonávať dôveryhodnú spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku, ku ktorej vesmírne prostriedky zásadne, ba až dokonca životne prispievajú, musí okrem toho spĺňať najprísnejšie požiadavky týkajúce sa bezpečnosti a ochrany pre vládnych používateľov a používateľov v oblasti obrany.

3.24. EHSV poznamenáva, že hoci sa prístup EÚ v minulosti orientoval najmä na fyzickú ochranu vesmírnych zariadení, ktorá je založená na prísnej a nákladnej stratégii, nedávne iniciatívy EÚ naznačujú prechod k prístupu, ktorý je viac založený na odolnosti. EÚ v súčasnosti vyzýva k predvídavej stratégii v oblasti bezpečnosti vesmírnej infraštruktúry. Na tento účel zaviedla dve dôležité iniciatívy, a to návrh na vytvorenie medzinárodného kódexu správania pre vesmírne činnosti a európsky program získavania informácií o situácii vo vesmíre.

3.25. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad prvým nedostatkom, ktorý spočíva v ťažkostiach s koordináciou kapacít niektorých členských štátov, ktoré majú vlastné prostriedky dohľadu a kontroly. V súčasnosti je ťažké dosiahnuť konsenzus o cieľoch, ktoré sa majú dosiahnuť v rámci európskeho programu STM. Otázka manažmentu vesmírnej prevádzky do značnej miery dokonale ilustruje ťažkosti pri vykonávaní skutočnej európskej správy vo vesmírnom sektore, hoci sú otázky udržateľnosti a bezpečnosti vesmíru spoločné pre všetky členské štáty, a to buď preto, že zavádzajú vesmírne kapacity, alebo preto, že využívajú vesmírne zdroje.

3.26. Tieto ťažkosti sú prekážkami konkurencieschopnosti európskeho vesmírneho priemyslu v medzinárodnom meradle. Z dlhodobého hľadiska by absencia noriem stanovených Európou a súlad s inými normami mohla ohroziť slobodu prístupu do vesmíru. Nestačí mať vlastné kapacity, pokiaľ ide o vynášanie na obežnú dráhu. Takisto je potrebné, aby bolo možné rozmiestniť satelity nezávisle od noriem stanovených mimo Európy s cieľom zachovať konkurencieschopnosť Európy v oblasti kozmického priestoru, ako to ukazuje úspech prvej misie Ariane 5 22. júna 2022, ktorej cieľom bolo umiestniť dva satelity, jeden malajzijský a jeden indický, na obežnú dráhu. Navyše, ďalšia etapa, ktorou je Ariane 6, sa čoskoro stane skutočnosťou. Bude flexibilnejšia a lacnejšia ako Ariane 5 (a teda konkurencieschopnejšia vzhľadom na konkurenciu zo strany americkej SpaceX). Prvý let je naplánovaný na rok 2023.

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview.

3.27. EHSV využíva túto príležitosť na to, aby pripomenul:

— svoju podporu, pokiaľ ide o civilné aplikácie systému Galileo v železničnej, námornej a cestnej doprave,

— svoje želanie rýchlo realizovať kritickú infraštruktúru, ktorú navrhol komisár Thierry Breton.

3.28. Ak sa existencia noriem a štandardov vypracovaných na vnútroštátnej úrovni určitými členskými štátmi ukáže ako užitočná na rozvoj spoločných ustanovení, bude napriek tomu nevyhnutné, aby sa Európa presadila ako konečný rozhodca normalizačných opatrení. To si vyžaduje, aby sa členské štáty EÚ a agentúra ESA dohodli na cieľoch a zásadách európskeho úsilia v oblasti STM, aby vymedzili mechanizmy v oblasti konzultácie a koordinácie a aby určili jasné vymedzenie úloh, jednoznačné rozdelenie zodpovednosti a transparentné rozdelenie činností medzi členské štáty a európske zainteresované strany, a to bez toho, aby to bolo v rozpore so systémami, ktoré existujú v iných krajinách.

3.29. Spoločné oznámenie predstavuje podľa EHSV oneskorené, no napriek tomu vítané uznanie dôležitosti riešenia výziev na viacerých úrovniach, ktoré vyplynú z nárastu vesmírnych činností, keďže absencia záväzného rámca by mohla ohroziť globálnu rovnováhu.

V Bruseli 21. septembra 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

PRÍLOHA

Doplňujúce stanovisko poradnej komisie pre priemyselné zmeny – CCMI/196 – Nový vesmír – sa nachádza na ďalších stranách:

„Stanovisko poradnej komisie pre priemyselné zmeny – Bezpečná vesmírna konektivita a nový vesmír: cesta európskeho priemyslu k nezávislosti a inováciám

(doplňujúce stanovisko k stanovisku TEN/775)

Spravodajca: **Maurizio MENSI**

Spoluspravodajca: **Franck UHLIG**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22. 2. 2022
Právny základ	článok 56 ods. 1 rokovacieho poriadku
	doplňujúce stanovisko
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny
Prijaté v sekcii	24. 6. 2022
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	21/0/1

1. **Závery a odporúčania**

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje iniciatívy Európskej komisie v oblasti bezpečnej vesmírnej konektivity a ‚nového vesmíru' s cieľom posilniť priemyselnú a prevádzkovú suverenitu členských štátov. Zabezpečenie autonómie je rozhodujúce nielen pre budúcu priemyselnú konkurencieschopnosť, ale aj na zaistenie strategickej nezávislosti a odolnosti ([1]), ako nedávno preukázal nedostatok elektronických komponentov, najmä po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 a v kontexte vojny na Ukrajine, ktoré vážne zasiahli európsky kozmický priemysel.

1.2. EHSV sa domnieva, že bezpečná, prístupná a cenovo dostupná konektivita je nielen základným nástrojom fungovania participatívnej demokracie, ale aj predpokladom riadneho uplatňovania základných práv a príležitosťou na posilnenie postavenia občanov a občianskej spoločnosti.

1.3. EHSV uznáva význam kozmického priestoru pre naše hospodárstvo a spoločnosť, ako aj jeho strategický význam z hľadiska bezpečnosti a obrany, ako ukazuje aj rusko-ukrajinská vojna. Okrem toho fyzické zabezpečenie aj kybernetická bezpečnosť pozemnej i vesmírnej infraštruktúry spolu so súvisiacimi údajmi sú kľúčové na zaistenie kontinuity služieb a správne fungovanie systémov.

1.4. EHSV sa domnieva, že podporovanie európskeho vesmírneho ekosystému má zásadný význam pre presadzovanie dvojakej transformácie a riešenie hlavných celosvetových výziev, ako je zmena klímy. Uznáva tiež potenciálne výhody zapojenia startupov a malých a stredných podnikov (MSP) pôsobiacich v oblasti kozmického priestoru do vesmírnych programov EÚ vrátane ich prínosu k odolnosti a strategickej autonómii EÚ.

1.5. EHSV sa nazdáva, že riadenie bezpečného a autonómneho systému vesmírnej konektivity (ďalej len ‚program') si vyžaduje spoluprácu rôznych subjektov, a preto je potrebné zaručiť účinný a primeraný stupeň koordinácie.

([1]) Európsky vesmírny priemysel je z hľadiska veľkosti druhý na svete, je v ňom zamestnaných viac ako 231 000 odborných pracovníkov a jeho hodnota sa odhaduje na 53 – 62 miliárd EUR, štúdia *Space Market* (Vesmírny trh), Európsky parlament, november 2021.

1.6. EHSV sa domnieva, že už existujúci rámcový program Horizont Európa by sa mal využiť na stimulovanie trhu s vesmírnymi technológiami, podporu vytvárania inovatívnych komerčných riešení pre odberateľské a dodávateľské vesmírne sektory EÚ a na urýchlenie dostupnosti kľúčových technológií potrebných pre tento program v spojení s iniciatívami EuroQCI ([2]) a ENTRUSTED ([3]). Európsky systém zložiek, systémov a subsystémov by si predovšetkým vyžadoval masívne, dlhodobé úsilie o obnovenie silného európskeho priemyslu.

1.7. EHSV odporúča rozvinúť synergie s Európskym obranným fondom a prostredníctvom akčného plánu Komisie pre interakcie medzi civilným, vesmírnym a obranným priemyslom.

1.8. EHSV sa domnieva, že v záujme zabezpečenia konkurencieschopnosti európskeho vesmírneho priemyslu by mali iniciatívy Komisie prispievať k rozvoju pokročilých zručností v oblastiach týkajúcich sa vesmíru a mal by podporovať vzdelávacie činnosti a odbornú prípravu s cieľom plne využiť potenciál občanov Únie v tejto oblasti. Tým by sa výrazne zlepšil sociálny rozmer programu.

1.9. EHSV zdôrazňuje, že pri modernizácii existujúcich vesmírnych prostriedkov (Galileo ([4]), Copernicus ([5])), ako aj pri rozvoji budúcich sústav a služieb je potrebné zohľadniť všetky vesmírne kapacity. Zvýši sa tým odolnosť vesmírnych prostriedkov EÚ a posilní konkurencieschopnosť jej priemyslu. Pridelením zodpovedností na základe preukázaných spôsobilostí by sa malo zabezpečiť účinné splnenie programu.

1.10. EHSV sa domnieva, že EÚ musí podnecovať vedecký a technický pokrok a podporovať konkurencieschopnosť a inovačnú kapacitu vesmírneho sektora, najmä vo vzťahu k MSP, startupom a inovatívnym podnikom, čím stimuluje súvisiace hospodárske činnosti na odberateľskej a dodávateľskej strane reťazca. Výskumné a inovačné programy v skutočnosti zohrávajú zásadnú úlohu pri zvyšovaní technologických kapacít Únie a jej členov.

2. **Kontext stanoviska vrátane príslušného legislatívneho návrhu**

2.1. Cieľom návrhu Európskej komisie je vypracovať program na poskytnutie bezpečnej a odolnej satelitnej komunikácie. Komisia je odhodlaná podporovať inovácie vo vesmírnom sektore a ďalej prispievať k rozvoju prosperujúceho ekosystému nového vesmírneho priemyslu EÚ, ktorý zaradila medzi hlavné priority svojho vesmírneho programu. Na tento účel Komisia spustila iniciatívu CASSINI ([6]). Zabezpečila by sa tým predovšetkým dlhodobá dostupnosť pre vládnych používateľov celosvetových spoľahlivých, bezpečných a nákladovo efektívnych služieb satelitnej komunikácie, ktoré podporujú ochranu kritickej infraštruktúry, dohľad, vonkajšie činnosti a krízové riadenie, čím by sa posilnila odolnosť členských štátov.

2.2. Cieľom tejto iniciatívy je využiť odborné kapacity európskeho vesmírneho priemyslu, a to jednak z radov etablovaných priemyselných subjektov, ako aj z ekosystému New Space. Globálna satelitná konektivita sa teraz stala strategickým aktívom z hľadiska bezpečnosti, ochrany a odolnosti EÚ a jej členských štátov. Cieľom návrhu je takisto umožniť dostupnosť komerčného vysokorýchlostného širokopásmového pripojenia v celej Európe, a to odstránením mŕtvych zón a zabezpečením súdržnosti medzi územiami členských štátov a zaistiť konektivitu v geografických oblastiach strategického záujmu, ako sú regióny Afriky a Arktídy. Po systémoch Galileo a Copernicus sa bude navrhovaná tretia sústava opierať o tri nové osobitné prvky: bezpečnosť už v štádiu návrhu (využitím nových technológií, ako je kvantová technológia) pre citlivú komunikáciu (obrana), multiorbitálna sústava a štruktúra založená na verejno-súkromných partnerstvách (na ďalšie posilnenie komerčného rozmeru).

([2]) Iniciatíva Európska kvantová komunikačná infraštruktúra (EuroQCI).

([3]) Výskumný projekt v oblasti bezpečnej satelitnej komunikácie (SatCom) pre vládnych aktérov EÚ. ENTRUSTED: Európska sieť pre satelitnú telekomunikáciu pre vládnych používateľov vyžadujúcich bezpečné, interoperabilné, inovačné a štandardizované služby (*European Networking for satellite Telecommunication Roadmap for the governmental Users requiring Secure, inTeroperable, InnovativE and standardiseD services*).

([4]) Európsky systém globálnej satelitnej navigácie, ktorý je v prevádzke od decembra 2016, keď začal ponúkať služby verejným orgánom, podnikom a občanom.

([5]) Program Európskej únie pre pozorovanie Zeme, ktorý poskytuje údaje zozbierané pozorovaním Zeme poskytovateľom služieb, verejným orgánom a medzinárodným organizáciám.

([6]) Iniciatíva *Competitive Space Start-ups for Innovation* (Konkurencieschopné vesmírne startupy pre inováciu) je iniciatívou Európskej komisie zameranou na podnikanie vo vesmírnom sektore. Jej hlavným cieľom je pomocou súboru nástrojov a finančných prostriedkov podporovať startupy a MSP v rôznych fázach ich rastu.

2.3. Návrh je v súlade s početnými ďalšími politikami EÚ a prebiehajúcimi legislatívnymi iniciatívami v oblasti údajov (ako sú smernica Inspire ([7]) a smernica o otvorených dátach ([8])), cloud computingu a kybernetickej bezpečnosti. Poskytovaním vládnych služieb by sa predovšetkým zaistila väčšia celistvosť v súlade so stratégiami EÚ v oblasti digitalizácie a kybernetickej bezpečnosti prostredníctvom zaistenia integrity a odolnosti európskych infraštruktúr, sietí, komunikácie a údajov. Návrh zároveň podporí konkurencieschopnosť a inovačnú kapacitu vesmírnych priemyselných odvetví v rámci Únie a významne prispeje k zabezpečeniu autonómneho a finančne dostupného prístupu Európy do vesmíru v nadchádzajúcich rokoch, pričom bude mať rozhodujúci a zásadný pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť európskych modelov využívania kozmických nosičov ([9]).

2.4. Európska rada vo svojich záveroch z 21. – 22. marca 2019 zdôraznila, že Únia musí väčšmi napredovať v rozvoji konkurencieschopného, bezpečného, inkluzívneho a etického digitálneho hospodárstva so špičkovou konektivitou ([10]). Komisia vo svojom *akčnom pláne pre synergie medzi civilným, obranným a vesmírnym priemyslom* z 22. februára 2021 osobitne uvádza ako cieľ, že ‚každému človeku v Európe umožní prístup k vysokorýchlostnému pripojeniu a zabezpečí odolný systém pripojenia, vďaka ktorému zostane Európa pripojená za každých okolností' ([11]).

2.5. Tento program doplní existujúce schémy EÚ GOVSATCOM ([12]) týkajúce sa združovania a spoločného využívania existujúcich kapacít vládnej satelitnej komunikácie. Vzhľadom na obmedzenú životnosť družíc bude v najbližšom desaťročí potrebné vymeniť niekoľko prvkov infraštruktúry vo vlastníctve štátov, ktoré budú tvoriť súčasť GOVSATCOM na združovanie a spoločné využívanie kapacít ([13]).

2.6. Zvyšujúce sa úrovne hybridných a kybernetických hrozieb a náchylnosť na prírodné katastrofy sú hnacou silou meniacich sa potrieb vládnych aktérov smerom k vyššej bezpečnosti, spoľahlivosti a dostupnosti primeraných riešení satelitnej komunikácie. Ďalšie hrozby okrem toho prináša aj nástup kvantových počítačov, keďže tieto budú schopné dešifrovať obsah, ktorý je v súčasnosti šifrovaný.

2.7. V USA, Číne a Rusku sa objavili rôzne verejne podporované alebo subvencované masívne sústavy mimo EÚ. V spojení s nedostatkom dostupných registrácií frekvencií a prevádzkových intervalov na obežnej dráhe a obmedzenou životnosťou kapacity GOVSATCOM to vytvára naliehavú potrebu vesmírneho systému bezpečnej konektivity EÚ. Program by sa vzťahoval na nedostatky v kapacitách a spôsobilostiach služieb vládnej satelitnej komunikácie.

([7]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/2/ES zo 14. marca 2007, ktorou sa zriaďuje Infraštruktúra pre priestorové informácie v Európskom spoločenstve (INSPIRE) (Ú. v. EÚ L 108, 25.4.2007, s. 1).

([8]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1024 z 20. júna 2019 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora (Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019).

([9]) EÚ má v súčasnosti 18 satelitov na obežnej dráhe a v priebehu najbližších 10 – 15 rokov plánuje viac ako 30 satelitov, čo z nej robí tiež najväčšieho inštitucionálneho zákazníka služieb vynášania v Európe. Nosné rakety sú po komerčných satelitoch druhou najväčšou oblasťou výroby vesmírneho sektora v Európe, čím stimulujú európsky priemysel. Komisia zmapuje potreby týkajúce sa služieb vynášania, pokiaľ ide o programy EÚ a bude pôsobiť ako inteligentný zákazník európskych spoľahlivých a nákladovo efektívnych riešení uvádzania na trh. Je mimoriadne dôležité, aby Európa mala aj naďalej moderné, efektívne a flexibilné zariadenia infraštruktúry vynášania.

([10]) Od júna 2019 členské štáty postupne podpísali vyhlásenie o Európskej kvantovej komunikačnej infraštruktúre (EuroQCI), v ktorom odsúhlasili spoluprácu s Komisiou a s podporou ESA na vývoji kvantovej komunikačnej infraštruktúry, ktorá by pokrývala celú EÚ.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) EÚ prijala 28. apríla 2021 zložku GOVSATCOM nariadenia (EÚ) 2021/696 s cieľom zabezpečiť dlhodobú dostupnosť spoľahlivých, bezpečných a nákladovo efektívnych služieb satelitnej komunikácie pre používateľov GOVSATCOM. V nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/696 sa uvádza, že v prvej fáze zložky GOVSATCOM približne do roku 2025 by sa využívala existujúca kapacita. V tejto súvislosti má Komisia obstarať kapacity GOVSATCOM od členských štátov, ktoré disponujú národnými systémami a vesmírnymi kapacitami, a od poskytovateľov komerčných satelitných komunikácií alebo služieb, pričom by mala zohľadniť základné bezpečnostné záujmy Únie.

([13]) GOVSATCOM je v podstate strategickým aktívom – úzko prepojeným s národnou bezpečnosťou –, ktoré využíva väčšina členských štátov. Verejní používatelia zvyčajne uprednostňujú buď riešenia vo vlastníctve štátu (medzi vlastníkov vládnej zložky SATCOM patria Francúzsko, Nemecko, Grécko, Taliansko, Luxembursko a Španielsko), alebo verejno-súkromné riešenia (ako je nemecký Satcom BW alebo luxemburský GovSat), prípadne využívajú služby osobitných akreditovaných súkromných poskytovateľov. GOVSATCOM bol už v roku 2013 (v záveroch Európskej rady z 19. – 20. decembra 2013) označený ako sľubná oblasť, ktorá môže viditeľne prispieť k cieľom silnej, bezpečnej a odolnej Európskej únie. Dnes je neoddeliteľnou súčasťou vesmírnej stratégie pre Európu (Stratégia pre Európu v oblasti kozmického priestoru, COM(2016) 705 final), akčného plánu v oblasti európskej obrany (COM(2016) 950 final) a globálnej stratégie Európskej únie.

2.8. Mal by tiež umožniť poskytovanie komerčných služieb satelitnej komunikácie zo strany súkromného sektora. Verejno-súkromné partnerstvo bolo v posúdení vplyvu vyhodnotené ako najvhodnejší model vykonávania na zabezpečenie plnenia cieľov programu. Tým by sa najmä stimulovali inovácie vo všetkých zložkách európskeho vesmírneho priemyslu (veľkí systémoví integrátori, nezávislé spoločnosti so strednou trhovou kapitalizáciou, MSP a startupy).

2.9. So zvyšujúcou sa závislosťou vlád, občanov a inštitúcií EÚ od pripojenia sa zvyšuje aj potreba riešení lepšieho zabezpečenia, malého oneskorenia ([14]) a väčšej šírky pásma, teda potreba zaručeného prístupu k odolným riešeniam prostredníctvom inovatívnych technológií, ako aj nových priemyselných trendov a prístupov. Plánovaný systém sa tak stane technologickým štandardom, ako sa zdôrazňuje v návrhu.

2.10. V záujme nákladovej efektívnosti a využitia úspor z rozsahu by mal program optimalizovať súlad medzi ponukou vládnych služieb a dopytom po nich.

2.11. Satelitná komunikácia poskytuje úplné pokrytie, ktoré dopĺňa pozemské siete. Čoraz častejšie sa považuje za strategické aktívum, čo poukazuje na rastúcu celosvetovú potrebu vládnych služieb zabezpečujúcich odolnú konektivitu nielen na podporu ich bezpečnostných operácií, ale aj na prepojenie kritických infraštruktúr, uľahčenie efektívnej a účinnej elektronickej cezhraničnej alebo medziodvetvovej interakcie medzi európskymi orgánmi verejnej správy, podnikmi a občanmi, na prispievanie k rozvoju účinnejšej, jednoduchšej a používateľsky ústretovejšej elektronickej verejnej správy na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni ([15]) a na riadenie kríz, ako aj na podporu hraničného a námorného dozoru.

2.12. Program sa bude zavádzať postupne s dôrazom na kvalitu. Prvotná príprava a nasadenie by sa mohli začať v roku 2023, poskytovanie prvotných služieb a skúška kvantovej kryptografie na obežnej dráhe do roku 2025 a plné nasadenie s integrovanou kvantovou kryptografiou umožňujúcou kompletné služby do roku 2028. Celkové odhadované náklady sú 6 miliárd EUR a táto suma sa bude financovať z rôznych zdrojov z investícií verejného sektora (rozpočet EÚ, príspevky členských štátov a ESA), ako aj zo súkromného sektora. Pokiaľ ide o financovanie z EÚ, nijako sa ním neoslabí realizácia existujúcich vesmírnych zložiek nariadenia EÚ o vesmírnom programe, najmä systémov Galileo a Copernicus.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. EHSV sa domnieva, že v súčasnom digitálnom svete je vesmírna konektivita rozhodujúcim a strategickým aktívom moderných spoločností. Prináša hospodársku silu, vedúce postavenie v digitálnej oblasti, technologickú suverenitu, hospodársku konkurencieschopnosť a spoločenský pokrok. Cieľom predloženého programu je umožniť aktérom vesmírneho sektora zohrávať dôležitejšiu úlohu, a tým zaistiť kvalitné, bezpečné vesmírne údaje a služby, ktoré môžu priniesť európskym občanom a podnikom sociálno-ekonomické výhody, posilniť bezpečnosť a autonómiu EÚ a upevniť vedúce postavenie EÚ vo vesmírnom sektore, vďaka čomu bude môcť konkurovať iným popredným vesmírnym ekonomikám a krajinám, ktoré začínajú vytvárať svoje vesmírne programy. Okrem toho je aj dôležitým technickým nástrojom, ktorý umožňuje slobodu slova a voľnú výmenu nápadov.

3.2. EHSV sa nazdáva, že bezpečná, prístupná a cenovo dostupná pripojiteľnosť je nielen predpokladom fungovania participatívnej demokracie, ale aj predpokladom odolného uplatňovania základných práv a príležitosťou na posilnenie postavenia občanov a občianskej spoločnosti. Európski občania sú čoraz viac závislí od vesmírnych technológií, údajov a služieb. To znamená najmä dodržiavanie pravidiel ochrany osobných údajov. Kozmický priestor navyše zohráva čoraz významnejšiu úlohu v hospodárskom raste, bezpečnosti a geopolitickej váhe EÚ. V tomto zmysle možno spoľahlivú a bezpečnú konektivitu považovať za verejný statok pre vlády aj občanov.

3.3. EHSV podporuje využívanie verejno-súkromného partnerstva ako vhodného modelu vykonávania na zabezpečenie plnenia cieľov programu. Priame zapojenie súkromného sektora vytvára prostredie priaznivé pre ďalší rozvoj vysokorýchlostného širokopásmového pripojenia a plynulej konektivity v celej Európe. Tá sa dosiahne odstránením mŕtvych zón a zabezpečením súdržnosti medzi územiami členských štátov, ako aj zabezpečením konektivity v geografických oblastiach strategického záujmu.

([14]) Malé oneskorenie znamená minimálne oneskorenie pri spracovávaní počítačových údajov prostredníctvom sieťového pripojenia. Čím je oneskorenie spracovania nižšie, tým bližšie je prístup v reálnom čase. Menšie oneskorenie sieťového pripojenia je pripojenie, ktoré sa vyznačuje veľmi krátkymi časmi oneskorenia.

([15]) Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Výsledky priebežného hodnotenia programu ISA (riešenia interoperability pre európske orgány verejnej správy), COM(2019) 615 final, 23. septembra 2019.

3.4. V súťažnom procese obstarávania môže Komisia uzavrieť koncesnú zmluvu na poskytnutie požadovaného riešenia a zabezpečiť tak ochranu záujmov Únie a členských štátov. Zapojenie odvetvia prostredníctvom takejto koncesnej zmluvy by malo umožniť súkromným partnerom doplniť infraštruktúru programu o ďalšie spôsobilosti prostredníctvom doplňujúcich vlastných investícií.

3.5. V tomto smere EHSV zdôrazňuje, že úloha verejného sektora by sa mala primerane odrážať v budúcom riadení programu s osobitným dôrazom na bezpečnosť infraštruktúry a starostlivú kontrolu nákladov, harmonogramu a plnenia. Komisia bude pôsobiť ako správca programu na účely zavedenia koncesie a dohľadu nad ňou. Agentúra EÚ pre vesmírny program bude poverená poskytovaním vládnych služieb a Európska vesmírna agentúra bude poverená dohľadom nad činnosťami vývoja a overovania. EHSV sa domnieva, že pre inovácie a ekosystém v rozvíjajúcej sa ekonomike nového vesmíru sú veľmi dôležité aj MSP. Preto by sa mal aktívne podporovať rozvoj vesmírnych služieb MSP, ako aj ich obstarávanie verejnými orgánmi, ako aj súkromným sektorom. To by pomohlo pri vytváraní pracovných miest, zlepšovaní technologických zručností a podpore konkurencieschopnosti Európy, čo má čoraz väčší význam pre dvojakú transformáciu EÚ na udržateľné a digitálne hospodárstvo. Tým by sa zabezpečila účinná a transparentná hospodárska súťaž a posilnila technologická autonómia EÚ prostredníctvom osobitných požiadaviek týkajúcich sa bezpečnosti, kontinuity služieb a ich spoľahlivosti.

3.6. EHSV sa domnieva, že v rámci postupu verejného obstarávania by sa mali vypracovať osobitné kritériá na udeľovanie koncesií s cieľom zabezpečiť zapojenie startupov a MSP do celého hodnotového reťazca, čím by sa stimuloval vývoj inovatívnych a prelomových technológií. Ak by zamestnávanie dodávateľov z krajín mimo EÚ mohlo spôsobiť problémy z bezpečnostného a strategického hľadiska, mali by sa zaviesť vhodné pravidlá účasti.

3.7. EHSV sa domnieva, že treba nabádať MSP na využívanie rôznych finančných nástrojov, ktoré má EÚ k dispozícii na posilňovanie vesmírneho ekosystému, keďže by to pomohlo pri vytváraní pracovných miest, zlepšovaní technologických zručností a podpore priemyselnej konkurencieschopnosti Európy.

4. **Konkrétne pripomienky**

4.1. EHSV sa domnieva, že strategická suverenita EÚ a členských štátov sa zakladá najmä na technologickej autonómii a spôsobilosti európskeho priemyslu a na bezpečnosti satelitnej komunikácie, najmä v súvislosti s narastajúcim geopolitickým napätím. EHSV preto dôrazne podporuje iniciatívy na posilnenie priemyselnej a technologickej suverenity členských štátov EÚ.

4.2. EHSV podporuje návrh a považuje potenciálne synergie medzi vládnymi činnosťami a komerčnými civilnými činnosťami za dôležitú príležitosť z hospodárskeho hľadiska, ktorá by v súvislosti s celosvetovým zvyšovaním verejných i súkromných investícií do vesmírnych činností umožnila ponúknuť aj ďalšie služby pre európskych občanov.

4.3. EHSV zdôrazňuje význam podpory konkurencieschopnosti a inovačnej kapacity vesmírnych priemyselných odvetví v Únii. To významne prispeje k zabezpečeniu autonómneho a finančne dostupného prístupu Európy do vesmíru v nadchádzajúcich rokoch a zároveň by to malo rozhodujúci a zásadný pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť európskych modelov využívania kozmických nosičov.

4.4. EHSV zdôrazňuje, že program by mal umožniť telekomunikačným operátorom využívať výhody zvýšenej kapacity a spoľahlivých a bezpečných služieb. Okrem toho by mal komerčný rozmer umožniť dostupnosť maloobchodných služieb pre väčší počet súkromných používateľov v rámci celej EÚ.

4.5. Pokiaľ ide o riadenie programu (kapitola V navrhovaného nariadenia), je jasné, že hlavné úlohy v programe budú zohrávať štyria hlavní aktéri, menovite Komisia, Agentúra Európskej únie pre vesmírny program (‚agentúra‘), členské štáty a Európska vesmírna agentúra (ESA).

4.6. V tomto smere je EHSV pevne presvedčený, že pre správne fungovanie programu je nevyhnutné jasné rozdelenie úloh, funkcií a zodpovedností spolu s riadnou koordináciou činností jednotlivých aktérov. Presné rozdelenie zodpovedností na základe preukázaných spôsobilostí by preto malo zároveň zabezpečiť efektívne plnenie programu z hľadiska nákladov a lehôt. Efektívny manažment vesmírnej prevádzky je tiež nevyhnutný na zlepšenie bezpečnosti vzhľadom na zvyšujúce sa množstvo odpadu vo vesmíre.

4.7. EHSV zdôrazňuje, že na zaručenie prevádzky a odolnosti systémov je kľúčová kybernetická bezpečnosť pozemnej i vesmírnej infraštruktúry.

4.8. EHSV zdôrazňuje, že v záujme zabezpečenia konkurencieschopnosti európskeho vesmírneho priemyslu by mal program prispievať k rozvoju pokročilých zručností v oblastiach týkajúcich sa vesmíru a mal by podporovať vzdelávacie činnosti a odbornú prípravu, ako aj rovnosť príležitostí, rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien s cieľom plne využiť potenciál občanov Únie v tejto oblasti.

4.9. EHSV zdôrazňuje, že pri zavádzaní a modernizácii infraštruktúr môžu byť potrebné mnohé priemyselné subjekty z viacerých krajín, ktorých prácu bude potrebné účinne koordinovať v záujme vývoja systémov, ktoré budú spoľahlivé a plne integrované, a to najmä z hľadiska bezpečnosti a kybernetickej bezpečnosti.

V Bruseli 24. júna 2022

Predseda
poradnej komisie pre priemyselné zmeny
Pietro Francesco DE LOTTO“